

Sosiale bevegelser og konflikter om økologisk kriminalitet

KRIM2920/4920 - Økologisk kriminalitet, miljøskade og spesiesisme
10. februar 2010 - Rune Ellefsen

Hovedmålsetning for forelesningen

- Vise hvorfor og hvordan konflikter om økologisk kriminalitet utspiller seg, samt belyse hvordan gruppers definisjonsmakt er avgjørende for hvilke handlinger som kriminaliseres eller normaliseres:
 - Hva er utgangspunktet og grunnlaget for konfliktene? Hvordan utspilles konfliktene konkret?
 - Hvilke strategier bruker sosiale bevegelser for å endre rådende oppfattelse av økologisk kriminalitet - i arbeidet for økologisk rettferdighet?
 - Hvordan påvirkes de sosiale bevegelsene av kontrolltiltak og strategier fra motparter og statlig kontrollapparat?

Litteratur brukt i forelesningen

- Forelesningens tema i pensumlitteraturen:
 - Rob White (2007): Green criminology and the pursuit of social and ecological justice
 - Carabine, Eamonn et. al (2004): The Greening of Criminology
 - Rune Ellefsen (2009): Ny dyrevelferdslov: Beskyttes dyr eller næring?
- Annen anvendt litteratur:
 - Stephen Valocchi (2010): Social movements and activism in the USA
 - Rob White (2009): Crimes Against Nature – Environmental criminology and ecological justice
 - Lyle Munro (2005): Confronting cruelty – Moral Orthodoxy and the Challenge of the Animal Rights Movement
 - Thomas Mathiesen (2005): Retten i samfunnet

Eksempel: Miljøvernere vs. hvalfangere

Japanese Whalers Attack The Bob Barker

Forelesningens tema og relevans for grønn kriminologi

Der det utspilles konflikt utøves også makt og kontroll. Rob White skisserer ulike målsettinger for den grønne kriminologien, og ett delmål er herunder:

- “To consider the criminalization associated with conflicts over environmental issues, including the actions of protestors and those who are opposed to protest actions” (White 2008: 28).

Økologisk ”kriminalitet”

- Forståelser av økologisk kriminalitet:
 - Sollund (2008: 3): To enhance the consciousness about the serious, negative consequences of environmental harm, I prefer the term *ecological crime* even under those circumstances in which it is not lexically precise definition. It indicates that even actions which may be legal according to the instruments of law should be criminalized if they damage the environment and those within it.
 - Walters (2007: 187): Eco-crime involves acts of ”environmental harm and ecological degradation”. It is a term often used synonymously with ”green crime” and ”environmental crime”.

Kriminalitet forstått som: skade, pine, forbrytelse og økologisk urettferdighet (i tillegg til juridiske lovbrudd).

Nye sosiale bevegelser

- Definisjoner av sosiale bevegelser:
 - [...] a group of people who are organized for, ideologically motivated by, and committed to a purpose which implements some form of personal or social change, who are actively engaged in recruitment of others, and whose influence is spreading in opposition to the established order within which it originated (Gerlach & Henie 1970, i Munron 2005: 17).'
 - All social movements, by definition, bring about some kind of identity transformation. On one level, they do this by setting new kinds of problems for societies to solve, by putting new ideas on the historical agenda. On another level, they do this by proposing new cosmologies or "values" which enter into the ethical identities of individuals (Eyerman & Jameson 1991, i Munron 2005: 154).'

Bevegelser for økologisk rettferdighet

- Miljøbevegelsen: arbeider for natur- og artsvern samt beskyttelse av biosfæren (klima, miljø, økosystemer) – mot forurensing, klimaskade og ødeleggelse av økosystemer.
- Dyrevernbewegelsen: arbeider for dyrs rettigheter og dyrevern – mot spesiesisme og dyremishandling.

Bevegelsene kan samlet betegnes som bevegelser for økologisk rettferdighet.

Økologisk rettferdighet

- *Ecological justice* refers to the relations of human beings generally to the rest of the natural world, and includes concerns relating to the health of the biosphere. The main concern is with the quality of the planetary environment (what is frequently seen to possess its own intrinsic value) and the rights of other species (particularly animals) to life free from torture, abuse and destruction of habitat (White 2007: 38).

Skiller seg fra begrepet "environmental justice" som hovedsakelig fokuserer på mennesker.

Rettigheter for dyr og natur

- Bevegelsene for økologisk rettferdighet jobber blant annet for at dyr og natur skal beskyttes gjennom lovverket i form av juridiske rettigheter.

Faksimile: 2. oktober 2008, Regnskogfondet

Ecuador: Ny grunnlov beskytter naturens rettigheter

- Det er enestående at en grunnlov gir naturen så omfattende rettigheter, uttaler Maria Guzmán-Gallegos i Regnskogfondet.

2. oktober 2008

Søndagens folkeavstemning i Ecuador godkjente en ny grunnlov som er unik på flere områder. Loven er en betydelig anerkjennelse av urfolkskampen i Ecuador.

I tillegg får naturen for første gang grunnleggende rettigheter. Loven skal garantere eksistensen og opprettholdelsen av Ecuadors økosystemer. Hvis et naturområde har blitt påført store skader gjennom oljelekkasjer forårsaket av oljeindustrien, skal staten være ansvarlig for å gjenopprette økosystemet.

- Forandrer vårt syn på naturen

- Det er enestående at en grunnlov gir naturen så omfattende rettigheter.

Del denne artikkelen med en venn:

- E-post
- Facebook
- Twitter

Faksimile: 27. juni 2008, Nettavisen

Aper får rettigheter

Spania går inn for å gi apene rett til liv og frihet.

Publisert 26.06.08 03:38 | Det oppdatert 27.06.08 00:45

NA Jostein Nilsen-Meyer
jostein.nilsen-meyer@nettavisen.no

TIPS OSS
Send oss / meld med ditt tips til
eller epost til: tips@nettavisen.no

Hvis loven vedtas vil det bli gjort ulovlig å bruke aper i dyreforsøk, sirkus, tv-reklamer og film.

Det vil i så fall være første gang et lands parlament går inn for slike rettigheter for dyr, melder [Siv Havn](#).

Det spanske parlamentets miljøkomité har nå godkuttet et forslag som er i tråd med The Great Apes Project - forslag lagt frem av forskere og filosofier som mener at vår nærmeste genetiske slektning fortjener rettigheter. Ikke bare gift mennesker.

1930

Konflikt mellom representanter for ulike forståelser (diskurser)

Sosiale bevegelser utfordrer etablerte holdninger

- Dagens rådende, vestlige syn på samt bruk av natur og dyr er preget av *antroposentrisme* (mennesket i sentrum): Natur og dyr betraktes som ressurser som eksisterer for menneskets bruk.
- De nye sosiale bevegelsene representerer nye virkelighetsforståelser, som framhever naturens og dyrenes egenverdi og iboende verdi – som må beskyttes.

Perspektiver på økologisk kriminalitet

- Antroposentrisk (menneskesentrert)
- Biosentrisk (artssentrert)
- Økosentrisk (sosio-økologisk sentrert)

Disse perspektivene representerer ulike måter å oppfatte økologisk kriminalitet, menneskers rolle i produksjonen av slike problemer og hvordan man bør tilnærme seg spørsmål om reguleringen av økologisk skade (White 2007: 34).

Ulike definisjoner av handling

Definisjonstype	Status quo	Bevegelsenes forståelse
Juridisk definisjon	Legal	Illegal
Moralsk definisjon	Legitim	Illegitim
Språklig definisjon	Produksjon	Miljøskade/dyremishandling

Eksempel:

- Pelsdyr-dommen: legalt, men illegitimt (uetisk)

Eksempel: Pelsdyr-dommen

- Eidsivating lagmannsrett konkluderte i rettssaken om lovligheten av pelsdyroppdrett (1998) at pelsdyroppdrett slik det i dag drives ikke er i strid med dyrevernsloven, selv om dyreholdet kan karakteriseres som uetisk. Dommen reiser det prinsipielle spørsmålet om verdien av å ha en lov som tillater uetisk dyrehold.
 - (Landbruks- og matdepartementets ”Rådet for dyreetikk” 2008: 4)

Kamp om begrepene og konstruksjon av problemer

- Den mer underliggende konflikten kommer oftest til uttrykk gjennom ulike media og offentlige debatter. Her foregår diskusjoner (kamper mellom representanter for ulike forståelser) - hvor den som kan dominere debattene vil ha større definisjonsmakt og dermed påvirkningskraft.
 - The mobilisation of opinion is crucial to determination of what is or is not considered "crime" (or "harm"), and how the state will in the end respond to the phenomenon in question (White 2007: 46).

Eksempel: "Greenwashing"

- Miljøskadelig virksomhet og produksjon kan ofte framstilles og omtales som miljøvennlig av firma som er ansvarlig for slik praksis. Dette omtales som "Greenwashing" (White 2007: 49). Greenwashing skjer ved å få miljøskadelige firma/virksomheter til å framstå som miljøvennlige gjennom bruk av for eksempel omfattende reklamekampanjer og profesjonelle PR-byråer for å påvirke offentlighetens oppfatning.

Bevegelsenes strategier for økologisk rettferdighet

Movements may be as much about changing people`s understanding of themselves and the world around them as about changing laws and politics (Valocchi 2010: 24)

Tre kategorier av strategier

- "In the suits": Lobbyvirksomhet, samarbeid med næringene og arbeid nært opp mot makthavere.
- "In the streets": Demonstrasjoner, grasrotaktivisme, sivil ulydighet, folkelig mobilisering på gateplan.
- "In the dark": Aksjoner som utføres i det skjulte eller hvor aktivistene skjuler sin identitet. Sabotasje og ulike ulovlige aksjoner.

Faksimile: 11. mai 2007, Teknisk Ukeblad

”In the suits”

KREVER HANDLING: Regjeringen må sørge for at det blir etablert et større fagmiljø for CO₂-rensing i Norge. - Markedet her i Kina er enormt, sier Bellonaleder Frederic Hauge. Foto: ESPEN LEIRSET

Frederic Hauge: Fra miljørabulisme til maktens tinder

For 20 år siden måtte Frederic Hauge lenke seg fast for å få satt miljø på dagsordenen. I dag kjemper norsk næringsliv om å samarbeide med EUs mektige miljøtopp. Greenpeace frykter at Bellona kan bli misbrukt.

[Skriv ut](#) [Tips en venn](#) [Motta nyheter på e-post](#) [Tips redaksjonen](#) [Facebook](#) [Twitter](#)

Av Mona Sprenger Publisert: 11.05.2007 kl. 07:00

Nøye timet, like før Aps landsmøte, lanserte Aker Kværner planer om å ha et renselanlegg på Kårstø på plass uten forsinkelser. Dermed unngikk Arbeiderpartiet stridstemaet om å utsette CO₂-rensing på Kårstø for å få med norske aktører. Planen, gasskraftrensing ved bruk av bioenergi, var umiskjennelig lik et forslag Bellona lanserte i fjor.

Les også:

- [Støtter krav om elektrifisering](#)
- [Bellona følges tett av skyggegruppe](#)
- [Betankt over Bellonas makt](#)

”In the streets”

Faksimile: 5. februar 2010, Trønderavisa

NAIVE: Vi naive trodde at veloplyste statsledere ville prioritere velferden for framtidige generasjoner. Lite og ingenting ble oppnådd gjennom klimadiplomati, og vi må igjen stole på lokale krefter og egen kunnskap, skriver artikkelforfatterne. Bildet viser Ingrid Schvassil, leder for Natur og Ungdom i Steinkjer, under en bredelig demonstrasjon under klimamøtet i København.

Klima etter København

Klimahandleggere i København viste at ledere for de rike landene ikke tar ansvar for egne historiske klimagassutslipp siden 1750. Prinsippet om at fattigere betaler nedstøjer på det internasjonale plan fordi forurenseren er de rike statene selv og dermed makta med stor

å sikre tilførsel fra verdens største oljeresourser. I disse dager etterforskes nederlandsk og britiske politifere om hvafor de var så ivrige etter å involvere Irak sammen med USA. Nei, slike ledere bærer ikke ansvar for kommende generasjoner eller en natur som overforbrukes.

at finansiering eller fordeling er avklart. København oppføres for de fleste miljøorganisasjoner og land fra den 3. verden som en flaks.

Noen hevder at det var Kina som ikke ville godta utslippskrav og var stolte. Andre mente at de rike land ikke

stoppbud var massivt, og velkoste politimetn og -vinner, samt biler i firmasjener preget København. Besteforeldre mot klimastøttinger, ungdom og geistlige (blagskolegiet) fikk et klart inntrykk av at barn ikke ble børt, men at makta rikt

"In the dark"

Faksimile: 29. mai 2003, Aftenposten

Dyrevern med finlandshette

I årevis har aksjonistene i Dyrenes Frigjøringsfront vært skygget politiet har jaget. Bare ved én anledning har etterforskning ført til pågrepelse og dom. Kan hovedmannen i denne aksjonen forklare hva slags folk dette er?

AV SVENNING BERG BENTZEN: TORE ERIK H. MATHESSEN (foto)

Oppdatert 29.05.93 kl. 16:43 Publisert: 23.05.03 kl. 22:53

Skriv et tips en venn Del

TIPS TLF: 0226 SMS/MMS: 2266 2266@afposten.no

FAKTA: DYRENE FRIGJØRINGSFRONT (DFF)

I mars sto DFF-aksjonister til mot forprodusenten Jøss Tveit AS i Telemark. Fem lastebiler, en hullaster og to fridagsbiler ble totalskadet. En samtidig aksjon rammet en forprodusent på Hamar. I oktober i fjor ble 15000 dyr sluppet løs ved en minifarm i Gjesdal, Rogaland. Dette er de siste av en lang rekke aksjoner som siden 1995 er utført mot norske bunimakere, samt skinn- og kjøttindustri, signert DFF. Løser er edelagt, pelsdyr faktisk for å adolopge pelsen, tusenvis av dyr er sluppet fri og biler og bygninger er satt fyr på. Mens andre dyrevernorganisasjoner som Dyrebeskyttelsen, Dyrealliansen og NOAH tar sterkt avstand fra aksjonene, beskrives de som hellmodige på nettisidene som DFF deler med britiske ALF. Sidene bringer retningslinjer, håndbøker i sabotasje, oppsummering av aksjoner og oppfordringer til støttearbeidinger til fengslede aksjonister. Rev og mini

Sosiale bevegelsers bruk av legalstrategier

Debatten om legalstrategier

Rettsliggjøring av arbeidet for økologisk rettferdighet:

- Debatten om legalstrategier omhandler hvor hensiktsmessig det kan være for bevegelser, pressgrupper og organisasjoner å bruke rettslige virkemidler (domstolene, andre rettslige beslutningsorganer, rettslig argumentasjon) i arbeidet for å fremme sine politiske mål (Mathiesen 2005: 192)

Eksempel: Legalstrategi i prosessen før dyrevelferdsloven

Ulike interessegrupper tar del i lovprosessen forut for dyrevelferdsloven for å vinne fram med sine mål og agendaer.

- Ulike forståelser av dyr og hvordan man bør behandle og bruke dyrene.
- Ulike forståelser representeres av interessegrupper: landbruksnæringen, dyrevernbevegelsen og andre private/offentlige institusjoner.
- Ulike grupper vil forme lovgivningen i motstridende retninger. Hensyn til dyr vs. hensyn til næringene.

Begrensninger ved legalstrategien

- Dyrevernernasjonenes langsiktige målsettinger om dyrenes rett til liv og frihet lukkes ute av lovprosessen. Denne diskusjonen defineres av myndigheten som ikke-tema – den utdefineres.
- Utelukking av de langsiktige målene gjør at dyrevernernasjonene i en del tilfeller må jobbe for mindre reformer, fordi dette er det eneste som er realistisk og mulig å oppnå i forhold til dyrevelferdsloven. Det pågår debatter om reformstrategiene er positivt eller negativt for dyrevernsarbeidet.

Dilemmaer ved bruk av legalstrategier

- Å bringe politiske/etiske spørsmål inn for retten kan omforme spørsmålet – bare det juridisk relevante som vektlegges; etikken/politikken kan bli utelatt.

Eksempel: Alta-saken (Alta/Kautokeino vassdraget):

”Jeg er absolutt ikke mot en juridisk argumentasjon i Alta-saken. Men som motstander må en ikke binde seg opp til en slik argumentasjon. Den må underordnes og ikke komme i veien for en argumentasjon tuftet på et prinsipielt og politisk grunnlag.” (Andenæs 1981: 28)

Muligheter med legalstrategier

- Det er uten tvil mange eksempler på at legalstrategier har vært viktig for sosiale bevegelser (borgerrettighetsbevegelsen, homobevegelsen etc.).
- Et klart potensial i legalstrategier, men potensialet er kontekstavhengig.
- Kritisk vurdering av legalstrategiene er i stor grad fraværende – derfor også viktig og interessant.

Kontroll og motarbeidelse av de sosiale bevegelsene

Overvåking av bevegelsene

Trusselvurderinger indikerer at visse dyrevernerere og klimaforkjempere er objekt for overvåkings- og kontrolltiltak.

- I 2008 oppga Politiets sikkerhetstjenestes (PST 2008: 2) i sin trusselvurdering at de har ”fokus på personer knyttet til blant annet [...] ekstreme dyrevernsmiljøer.” I forbindelse med president Barack Obamas Oslo-besøk i desember 2009 uttalte Laila Bokhari ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt at; ”Det er ikke nødvendigvis muslimske miljøer som det er størst grunn til å frykte under et slikt besøk. [...] Det kan være andre miljøer man må følge tettere – ekstreme dyrevernerere, klimaforkjempere, gjengmiljøer og høyreekstreme miljøer [...]”

Kriminalisering av lovlig, politisk aktivisme

- Grensene mellom lovlig politisk arbeid og straffbare handlinger endres over tid.

guardian.co.uk Faksimile: 26. januar 2010, The Guardian

[News](#) | [Sport](#) | [Comment](#) | [Culture](#) | [Business](#) | [Money](#) | [Life & style](#)

[Environment](#) > [Activism](#)

Ministry of Justice lists eco-activists alongside terrorists

- Campaigners lumped in with al-Qaida and far right
- Government criticised for tarring peaceful protesters

Matthew Taylor and Rob Evans

guardian.co.uk, Tuesday 26 January 2010 18.23 GMT

[Article history](#)

Environmental protesters marching towards Kingsnorth power station from the Camp For Climate Action in 2008. Photograph: Daniel Berehulak/Getty Images

Government officials have labelled environmental campaigners extremists and listed them alongside dissident Irish republican groups

Industrier og virksomheter forsvarer seg mot bevegelsene

[...] activists tend to see themselves as targets of established industries (e.g agribusiness) and various countermovements (Munro 2005: 17).

- Bruk av rettslige midler for å hindre, motvirke og dempe protester.
- Mot-bevegelser: Høge Nord Alliansen, Wise-Use Movement, Center for Consumer Freedom (nært knyttet opp til industriene som bevegelsene retter seg mot).

Statlig voldsbruk mot dissens

- Eksempel: Franske sikkerhetstjenester senker Greenpeace-skipet "Rainbow Warrior" i Auckland havn, 10 juli 1985, ved bruk av store mengder sprengstoff (Carrabine, Eamonn et. Al. 2004: 319).

Ikke representativ hendelse, men eksemplifiserer alvorlighetsgraden i deler av konflikten.

Foto: John Miller (Greenpeace)

Oppsummering av hovedtemaet

Konflikter om økologisk kriminalitet

- Konflikten har utgangspunkt i personer og grupper sine ulike- og motstridende forståelser av dyr, natur og klima.
- Strid om hvordan handlinger skal defineres: legal/illegal, legitim/illegitim, fiskeoppdrett/-miljøskade, pelsdyroppdrett/dyremishandling
- Konflikt mellom bevegelsene som representerer nye forståelser og grupper som vil opprettholde status quo.
- Konflikt rundt grensegangen mellom lovlig politisk arbeid og ulovlig aktivisme.

Teoretisk perspektiv på konflikter om økologisk kriminalitet

- Sosialkonstruksjonisme: Menneskene konstruerer den sosiale og kulturelle virkelighet gjennom hvordan de forstår denne, og visa versa (Lundby 1998 og Egelund 1997)
- Det er mange samfunnsgrupper og aktører som kjemper om å definere hva som er problemene og løsningene innen diskurser om dyr og miljø. Det er ikke gitt hvilke handlinger som blir kriminalisert – forståelse av hvorvidt en handling bør være ulovlig er resultat av hvordan handlingens konstrueres sosialt.

Kommentarer eller spørsmål?

Send e-post til rune.ellefsen@jus.uio.no